

Elektronikus távfelügyeleti eszköz a hazai büntetés-végrehajtás szolgálatában¹

A tízéves reintegrációs őrizet működtető technikai háttér és annak jogi alapjai

The Electronic Monitoring in Hungarian Prison System

Technical Background and Legal Basis of the Ten-Year Old Reintegration Detention

CZENCZER Orsolya,² BOGOTYÁN Róbert³

A reintegrációs őrizet elektronikus eszközzel való felügyeletének elrendelése esetén a bv. szervezet biztosítani tudja, hogy a társadalomra kevésbé veszélyes bűnelkövetők reintegrációs folyamata hatékonyabb módszerrel valósuljon meg, így a visszailleszkedés a társadalomba egy megfelelően hosszabb időtartamban, a család támogatásával fokozatosan valósulhat meg, nem utolsósorban pedig a büntetés-végrehajtási intézetek zsúfoltságát is csökkenteni lehet. A reintegrációs őrizet során az elítélt személyes szabadságát úgy korlátozzák, hogy a terheltnél lehetősége nyílik a munkába állásra, a családi kapcsolatok újrafelvételére. Csak azt az elítéltet lehet reintegrációs őrizetbe helyezni – a törvényi feltételek mellett –, akiről feltételezhető, hogy együttműködő és jogkövető magatartást fog tanúsítani. Jelen tanulmány azt veszi górcső alá, hogyan is működik ez a rendszer és az azt támogató elektronikus távfelügyeleti eszköz,

¹ Jelen tanulmány a TKP2021-NVA-18 A XXI. századi biztonsági kihívások nemzetbiztonsági hangsúlyai projekt „Környezettudatos büntetés-végrehajtás – azaz a modern magyar büntetés-végrehajtás nemzetbiztonsági tevékenységben betöltött szerepe, különös tekintettel a biztonság és a környezettudatosság dimenzióira és lehetőségeire” alprojekt keretében folytatott kutatás eredménytermékeként készült.

² Büntetés-végrehajtási alezredes, egyetemi docens, tudományos főmunkatárs, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar Büntetés-végrehajtási Tanszék, e-mail: czenczer.orsolya@uni-nke.hu

³ Büntetés-végrehajtási ezredes, egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar Büntetés-végrehajtási Tanszék, e-mail: bogotyán.robert@uni-nke.hu

milyen előnyökkel és kihívásokkal jár, illetve milyen fejlesztések zajlanak, amelyek jövőbe mutató módon igyekeznek a jogintézményt elősegíteni.

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtás, reintegrációs őrizet, elektronikus távfelügyelet, elkövető, reintegráció

By ordering the supervision of reintegration detention by electronic means, the Hungarian Prison Service can ensure that the reintegration process of less dangerous offenders is carried out in a more efficient way, so that reintegration into society can be achieved gradually over a sufficiently longer period of time, with the support of the family, and not least, the overcrowding of prisons can be reduced. During reintegration detention, the personal freedom of the prisoner is restricted in such a way as to allow him to work and re-establish family ties. Only those prisoners who are expected to be cooperative and law-abiding can be placed in reintegration detention, subject to the conditions laid down by law. This paper takes under consideration how this system and the electronic monitoring tool that supports it work, the benefits and challenges involved, and the developments that are underway to promote this legal institution in a forward-looking way.

Keywords: prison, reintegration, detention, electronic monitoring, offenders

Bevezető gondolatok

Álláspontunk szerint a magyar büntetés-végrehajtás két fő feladata a szabadságuktól megfosztott emberek társadalomtól való izolációja, azaz a biztonságos fogva tartás kialakítása és végrehajtása, valamint a szabadságvesztés-büntetés ideje alatt a börtönharások minimalizálásával elérni azt a már befogadáskor kitűzött célt, hogy a fogvatartott a szabadulását követően a társadalom számára hasznos, jogkövető állampolgárrá váljon, lehetőleg devianciáktól mentesen reintegrálódjon. A két alappillér egymásra épül, azoknak folyamatosan egyensúlyban kell lenniük ahhoz, hogy a reintegráció sikeres lehessen. A magyar büntetés-végrehajtási szabályozásban számos novumot kellett megteremteni, beépíteni, hogy a reintegrációs tevékenység eszköztára bővülhessen, továbbá a fogva tartás biztonságát szolgáló eszközök megújulhassanak. A változást, a korszakváltást, az újítás lehetőségét a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. Kódex) konstruálása, valamint az ennek részletszabályzóiként megalkotott rendeletek teremtték meg. A büntetés-végrehajtási szervezet, a fenti célok megvalósításán túl kiemelt feladatként kezeli a börtönök túlszűfoltóságának csökkentését, a végrehajtás struktúrájának átalakítását úgy, hogy e büntetőpolitikai cél elérésének teljesülése mellett ne romoljon az állampolgárok igazságszolgáltatásba vetett bizalma és általános biztonságérzete.

Jelen tanulmányt megelőzően *Egy tízéves büntetés-végrehajtási jogintézmény maringójára – avagy a reintegrációs őrizet kezdetei Magyarországon* címmel publikáltuk

a jogintézmény jogi hátterét, kialakulásának jogi folyamatát és a jogalkotói döntést megelőző kihívásokat. Ezért a tanulmány egyfajta folytatása ennek a gondolatmenetnek, különös tekintettel górcső alá véve a jogintézmény technikai hátterét és annak körülményeit.

A Bv. Kódex egyik ilyen nívója tehát a reintegrációs őrizet jogintézménye, amelynek köszönhetően 2015. április 1-jétől lehetőség nyílt arra, hogy a nem személy elleni erőszakos jellegű bűncselekmények elkövetői a büntetésük utolsó hónapjait az általuk megjelölt és büntetés-végrehajtási bíró (a továbbiakban: bv. bíró) által engedélyezett lakóingatlanban tölthessék, a részükre meghatározott szigorú életrend és magatartási szabályok megtartása mellett. A Magyarországon újdonságnak számító szabályozás a teljes szabadságelvonás és a szabadságvesztés-büntetést követő felelős, önálló életvezetés közötti, eddig fennálló hézagot tölti ki egy, az állami szervek által felügyelt – a jogintézmény hatálybalépésekor legfeljebb hat hónapig tartó – életszakasszal. A reintegrációs őrizet ideje alatt az elítélteknek lehetősége nyílik arra, hogy biztosítsa az önálló megélhetését, munkát keressen és válláljon, tanulmányokat folytasson, valamint újjáalakítsa és erősítse családi, társadalmi kapcsolatait. A reintegrációs őrizet létrehozásának alapgondolatát, megteremtésének lehetőségét – a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény felhatalmazása által – a már 2003 óta elektronikus távfelügyeleti eszköz használatával végrehajtott házi őrizet adta.

Jubileumi évfordulóhoz érkezett tehát a reintegrációs őrizet: 10 éves a jogintézmény. Ez az egy évtized alkalmas arra, hogy a jogintézmény bevezetésétől számított évek adatait figyelembe véve következtetéseket vonjunk le az eddigi eredményesség kapcsán. Óvatos következtetések ezek, mivel a közel 10 év alatt volt egy másfél éves időszak, amely alaposan megbolygatta a számokat (Covid-19-járvány időszaka), és volt egy átmeneti időszak is, amíg a jogintézmény bevezetése után kialakult az alkalmazás folyamata és rutinja. Ennek ellenére az új jogintézmény a jelenleg bv. intézetben szabadságvesztést töltő fogvatartottak széles körét megszólította, és ez vélhetően a későbbiek folyamán is így lesz. A reintegrációs őrizet feltételrendszere megengedi, sőt megköveteli, hogy az elérhető kedvezményt pozitív menedzselési céllal a napi reintegrációs tevékenység során eszközként használja fel a bv. szervezet. A hazai büntetés-végrehajtás történetében eddig páratlan végrehajtási kedvezmény kivívásához szükséges magatartásformák következetes kommunikációjával hatékonyan lehet formálni a szabadságvesztést töltők jellemét, így a jogszabályi környezet egyértelműen azokra is pozitív hatást gyakorol, gyakorolhat, akik később valamely ok miatt mégsem lesznek annak alanyai.

De nemcsak a jogi részében újdonság és modern a jogintézmény, hanem a technológiát tekintve is, amelyet annak eredményességéhez alkalmazunk. A 21. század technikai vívmányainak felhasználásával a fogvatartotti zsúfoltság csökkentésének fentiekben bemutatott módja – bár nem ez a fő rendeltetése –, azt gondoljuk, kellően betölti elvárt szerepét a klasszikus és hatékony új bv. intézetek építése, illetve a meglévők bővítése mellett. A törvény általi felhatalmazásnak köszönhetően a bv. szervezet lehetőséget kapott arra, hogy hatást gyakoroljon az elhelyezhető fogvatartotti létszáma a zsúfoltság kezelése érdekében, s erre a reintegrációs őrizet nagymértékben alkalmas. A jogalkotó a reintegrációs őrizet bevezetése kapcsán első perctől kezdve szoros együttműködést várt el a büntetés-végrehajtási szervezet és a rendőrség között. Ez az együttműködés nemcsak az új jogintézmény ellenőrzése vonatkozásában volt kiemelten fontos, de annak szükségessége egyértelműen abból is következett, hogy a szabályszegő, ismeretlen helyre távozó elítélt

felkutatását, elfogását és előállítását a büntetés-végrehajtási intézetbe csak a rendőrség hajthatja végre. Ugyanakkor a büntetés-végrehajtási intézetek nemzetközi elvárásoknak való megfelelésével összefüggő átfogó vizsgálat megállapításaihoz kapcsolódó intézkedésekről szóló 1040/2011. (III.9.) Korm. határozat 5. pontjában foglaltak szerint a reintegrációs őrizetet kiszolgáló rendszer a rendőrség által elért eredményeken és tapasztalatokon kellett alapuljon. Fentiek mellett a Bv. Kódex előkészítése során nyilvánvaló volt, hogy a büntetés-végrehajtás önálló távfelügyeleti eszközparkjának és központjának kialakításához szükséges központi költségvetési forrás legkorábban csak 2016-ban áll majd rendelkezésre. A jogalkotó és a szakma viszont a mihamarabbi bevezetés mellett kardoskodott, a reintegrációs célkitűzések és a túlsúlyfolttság miatt azonban prioritás volt a jogintézmény 2015. évi bevezetése.

Előkészületek és a hatálybalépés technikai részletei

2013-ban a Bv. Kódex előkészítése során felmerült az elektronikus távfelügyelet alkalmazásának gondolata. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) a magyar Rendőrséggel együttműködve megvizsgálta az elektronikus eszköz alkalmazásának jogi környezetét, működtetését, a házi őrizet ellenőrzésére már évek óta alkalmazott eszközrendszert és a működést biztosító informatikai rendszert is. A folyamat során lehetőség nyílt az eszközöket gyártók képviselőivel, illetve a rendszer üzemeltetőjével is egyeztetni. Elsődleges cél volt a Bv. Kódex bevezetésével tervezett reintegrációs őrizet elektronikus felügyeletének megvalósítása, ugyanúgy, mint a fogvatartottak külső helyszínen munkáltatásának ezekkel az eszközökkel való segítése egyaránt.⁴

A szakmai tárgyalások eredményeképpen az eszközök használhatósága igazolódott, továbbá az alkalmazás lehetősége megjelent a jogszabályban. Sőt 2015. április 1-jétől a kisebb súlyú bűncselekmények elkövetőivel szemben a bv. bírónak lehetősége nyílt arra is, hogy a fogvatartottak büntetésének utolsó időszakában a szabadságmegvonást a büntetés-végrehajtás falain kívül, elektronikus nyomkövető alkalmazásával hajtsák végre. A reintegrációs őrizet alapja a jól működő, a kitűzött célokat megvalósító, kimagasló rendelkezésre állást biztosító távfelügyeleti rendszer. Az 1040/2011. (III. 9.) Korm. határozatban foglaltak szerint az ilyen rendszerek büntetés-végrehajtási felhasználásának a rendőrség releváns működtetési tapasztalatain kell alapulnia. Mivel ez a körülmény már 2011-ben ismert volt, az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK) a számára szükséges speciális beszerzési eljárásba külső szakértőként bevonta a büntetés-végrehajtási szervezet delegált biztonságtechnikai szakértőjét is.

A nemzetgazdasági célkitűzésekkel párhuzamban a hazai technikai fejlesztés igénye erőteljes prioritásként jelent meg, azonban az elvárásoknak megfelelő prototípust több év alatt sem sikerült megvalósítani. A világpiacian megvásárolható rendszerek tanulmányozása során csak néhány gyártó terméke felelt meg az elvárt korszerű paramétereknek, így elmondható, hogy a beszerzés címzettjei köre meglehetősen szűk volt, ami nem tette lehetővé a kiterjedt árversenyt. Az Országgyűlés a minősített adatot, az ország alapvető

⁴ KONDÁS-KOVÁCS-BEREK 2019: 58.

biztonsági, nemzetbiztonsági érdekeit érintő vagy a különleges biztonsági intézkedést igénylő beszerzések sajátos szabályairól szóló 218/2011. (X. 19.) Korm. rendelet alapján biztosította az elektronikus házi őrizet pénzügyi forrását.

A rendőrség 2013. év elején a nyertes ajánlattevővel, a Geoview Kft.-vel szerződött, több mint 1 milliárd Ft értékben, majd megkezdte a rendszer kiépítését. Ennek keretében a 3M cég CMS megnevezésű, nemzetközi referenciákkal rendelkező elektronikus őrizeti termékét vásárolta meg, amelyet 2013. május 15-től valós körülmények között is alkalmazott. A szerződéses partner a rendszerhez 2013-ban 652 db személykövető eszközt szállított, ennek azonban – a házi őrizet akkori csekély számú elrendelésének bírói gyakorlata miatt – a lehetséges kapacitást figyelembe véve csak a töredék részét használták ki.⁵ A gazdasági és műszaki szempontok figyelembevételével – a részletszabályok kidolgozását követően – a büntetés-végrehajtásnak és a rendőrségnek célszerű volt, hogy az elektronikus távfelügyeleti eszközeik és az azokat irányító távfelügyeleti központok lehetőség szerint azonos technikai elemekből épüljenek fel. Az egymással csereszabatos rendszerek esetén a kiképzési, oktatási feladatok egységesített végrehajtására, a házi őrizet és a reintegrációs őrizet során azonos eljárási rendek, belső kontrollfolyamatok kidolgozására nyílt lehetőség. Az esetleges rendszerbővítéseket, fejlesztéseket a két szerv közösen folytatta, ami előnyös volt az ártárgyalások során.

A technikai rendszert röviden ismertetve az mobilcellás, rádiófrekvenciás (RF) és műholdas helymeghatározáson alapuló (GPS) technológiát alkalmaz. A tartózkodásra kijelölt lakóingatlan megfelelőségét előzetesen felméri, ennek keretében vizsgálják a műholdas és mobilhálózati lefedettséget is. A távközlési technika fejlődésével párhuzamosan ezért a távfelügyelet megbízhatóságának és pontosságának növekedése várható, figyelemmel az egyes szolgáltatók (telekommunikációs és mobil navigációs cégek) hálózatbővítési és fejlesztési beruházásaira.⁶ A technikai paramétereknek való megfelelés alapvető fontosságú a reintegrációs őrizethez is, mert csak a megbízhatóan működő távfelügyeleti eszközök biztosíthatják a folyamatos kontrollt. Minden jelforrás egy úgynevezett mobil APN-be⁷ érkezik, ahonnan biztonságos csatornán továbbítják az irányítási központ megfelelő minőségű tűzfallal védett hálózatába. Itt az eszközökhöz kapcsolódó célrendszer fogadja és feldolgozza az adatokat, eközben szükség szerint kommunikál a felhasználó szervezet által a tevékenységirányításra kiválasztott alkalmazással.⁸ A már feldolgozott adat a szervezeti intraneten keresztül, a hozzáférési jogosultságok függvényében utazik tovább a területi tevékenységirányítók felé, ahol szintén jelen van a tűzfalas hálózatvédelem. Az egyes területi tevékenységirányító kollégákhoz (ügyeltesekhez) már a helyi VLAN-on⁹ keresztül érkezik meg az információ.

⁵ 2013 októberében 40 fő töltött elektronikus távfelügyeleti eszközzel felügyelt házi őrizetet, amely szám lassú, de folyamatos bővülést mutatott. Ez a büntetés-végrehajtás szempontjából kedvező volt, mivel azt jelezte, a jogalkalmazók idővel elfogadják a távfelügyeleti eszközök hatékonyságát (BVOP, 2013. november 1-jei adat).

⁶ Az AGPS (Assisted Global Positioning System) rendszerek már jelenleg is a műholdas és mobilcellák által nyújtott információk összehangolásán alapulnak, az egyes hálózatok lefedettsége és a mobiladat-forgalom sebessége is folyamatosan növekvő tendenciát mutat.

⁷ Access Point Name.

⁸ Az a rendőrség esetében a Robotzsaru rendszerbe integrált modul.

⁹ Virtual Local Area Network.

Az eszközök oldaláról vizsgálva a távfelügyelethez az érintettre felhelyezett egységekre, a tartózkodásra kijelölt lakóingatlanba telepített egységekre, ezek működtetéséhez, telepítéséhez szükséges eszközökre és anyagokra, valamint az irányítási központban működő célrendszerre, a tevékenységirányításhoz szükséges eszközökre és megfelelő hálózati infrastruktúrára, szolgáltatásokra van szükség. A rendőrség által beszerzett távfelügyeleti központ kapacitása maximum 10 ezer eszköz, azaz egy későbbi, akár jelentős bővítés esetén sem kell azt lecserélni. Az érintettek felhelyezett és a lakóingatlanokba telepített (tehát az érintettek által hozzáférhető, manipulálható) rendszerelemek tekintetében komoly biztonsági paramétereket kellett támasztani. Ezek közül is kiemelkedik a szabotázsérzékelés és riasztás képessége, a megfelelő célszerszám nélkül csak roncsolással oldható kötés, illetve a megfelelő kapacitású, beépített akkumulátor a rendelkezésre állás növelése érdekében.¹⁰ Emellett az érintettre felhelyezett egységet visszatérően, a lakóingatlanba telepített egységet pedig állandóan csatlakoztatni kell hálózati áramforráshoz.

Az eszközök telepítését, figyelemmel arra, hogy azokat egymással és a távfelügyeleti központtal is össze kell hangolni a megfelelő működés érdekében, csak erre kiképzett személy végezheti. Mivel ez a tevékenység egy magánlakásban történik, amelynek elektromos rendszerét is igénybe kell venni (tehát az eszközök rendeltetésszerű működtetésével kapcsolatban költség merül fel), a tartózkodásra kijelölt lakóingatlan tulajdonosának előzetes hozzájárulása mindenképpen szükséges.

Az elektronikus távfelügyelet keretében végrehajtandó reintegrációs őrizet 500 db, az egyéb feladatok (külső munkáltatás, külkórházi őrzés stb.) pedig 800 db nyomkövető eszköz (2875 USD + áfa/db) beszerzését igényelték, amelynek 2013-ban a forrásigénye 1331,2 millió forint volt. További, összességében várhatóan 550 millió forint körüli költségként jelentkezik a bv. szervezet által létrehozandó önálló felügyeleti központ megvásárlása (650 ezer USD), valamint a telepítés, a működtetés és a garanciavállalás tételei (1,132.500 USD öt év alatt). A beruházás egyszeri együttes összege 1881,2 millió forint.¹¹

Az azóta eltelt időszakban sok egyéb változás következtében a reintegrációs őrizet eszközállománya is bővült. A BvOP 2024. október 25-i nyilvántartása alapján jelenleg a reintegrációs őrizet végrehajtására összesen 543 elektronikus távfelügyeleti eszköz áll rendelkezésre, ezek közül 98 eszköz hibás (javításra szorul, vagy selejtezni fogják a közeljövőben), a többi kiadható, működőképes.¹²

Jogi háttér és technikai monitoring

A büntetés-végrehajtás tehát 2014-ben integrálta és szabta saját formájára a „házi őrizet”, maga képére formálva a reintegrációs őrizet jogintézményét. Alapvetően technikai

¹⁰ A rendőrség által kiválasztott termék esetén a lakóingatlanban fixen telepített egység is rendelkezik saját akkumulátorral, hogy egy esetleges rövidebb áramkimaradás, hálózatingadozás esetén a távfelügyelet ne szakadjon meg.

¹¹ ÁROP 1.1.19-2012-2012-0007.

¹² BvOP adatközlés 2024. október 25. Ezen eszközök típusa: Attenti One Piece Gen 4, amely önálló GPS nyomkövető eszköz, arra tervezték, hogy folyamatosan figyelemmel kísérje a részt vevő tartózkodási helyét különböző intenzitási szinteken. A Solo3 a helymeghatározás, a kommunikációs technológiák és a manipuláció elleni mechanizmusok robusztus integrációját kínálja, hogy megbízható nyomkövetési megoldást nyújtson.

funkcióját és metódusát tekintve egyezőséget mutat a rendőrségi bűnügyi felügyelettel, de ilyenfajta újítás – a jogerősen szabadságvesztésre ítélt fogvatartott saját otthonában töltheti le büntetésének meghatározott idejét, és előre meghatározott helyeken és útvonalakon tartózkodhat/közlekedhet – nem volt eddig, ezáltal példaértékű reintegrációs eszköz a büntetés-végrehajtás történetében. A távfelügyelet során az ellenőrzést az elítélt szabadító büntetés-végrehajtási intézet ügyeleti központja, valamint a BvOP Főügyelete a rendőrség által biztosított szerveren keresztül látja el. A kihelyezés napján a bv. intézet beüzemeli és beprogramozza az elektronikus távfelügyeleti eszközt, a bv. bíró által engedélyezett zónának megfelelően.

A reintegrációs őrizet alkalmazásához szükséges eszközök telepítését, figyelemmel arra, hogy azokat egymással és a távfelügyeleti központtal is össze kell hangolni a megfelelő működés érdekében, garanciaként csak erre kiképzett személy végezheti. Tekintettel arra, hogy a felügyeleti tevékenység egy magánlakhelyen történik, amelynek elektromos rendszerét is igénybe kell venni, ezért az eszközök rendeltetésszerű működtetésével kapcsolatban bizonyos költségek merülnek fel, így a tartózkodásra kijelölt lakóingatlan tulajdonosának előzetes hozzájárulása mindenképpen szükséges.¹³

A reintegrációs őrizetet engedélyező bírói döntés és a bv. intézet tényleges elhagyása időben szükségszerűen elválik egymástól. Ezt elsősorban nem az eszközbiztosítási, -telepítési és -beállítási feladatok, hanem a távfelügyeleti rendszer programozása idézi elő. Az eljáró bv. bíró jelöli ki a tartózkodás helyéül szolgáló lakóingatlant, és azt is, hogy ezt az elítélt milyen célból és milyen időtartamban hagyhatja el. Ezen adatokat (például napszak, időszak, útvonal, távol tölthető időtartam stb.) azonban rögzíteni kell a távfelügyeleti központban, amihez megfelelő időt szükséges biztosítani, és azok elvégzéséig az elítélt értelemszerűen nem távozhatsz el a bv. intézetből. A távfelügyeleti rendszer programozásának hatékony és minden ügyben egységes időtartam alatti végrehajtása különösen fontos a hátrányokozás elkerülése érdekében. Ahhoz, hogy az elítélt kihelyezhető legyen, az ingatlannak meg kell felelnie a 10/2015. (III. 30.) BM rendeletben foglaltaknak.¹⁴

A reintegrációs őrizet jogi szabályozásán túl a legfontosabb témakör magának a jogintézménynek biztosító technikai rendszernek a működése. Az eszköz fizikai megjelenését tekintve, az elektronikus megfigyelés rendszerében vannak országok, amelyek az egyrészes (one-piece) eszközt használják, ez mind a reintegrációs őrizet, mind pedig a munkáltatás ellenőrzésére alkalmasnak bizonyul, és van, ahol a kétrészes (two-pieces) távfelügyeleti eszköz van alkalmazásban.

A magyar büntetés-végrehajtás mindkét verzió alkalmazhatóságát megvizsgálta, majd az előzetes egyeztetések következményeként megállapították, hogy a kétrészes eszköz több előnnyel jár hazánkban az egyrészes eszközzel szemben. Tapasztalatok alapján, míg az egyrészes eszköz kifejezetten a házi őrizet és a reintegrációs őrizet megvalósítására alkalmas, a kétrészes eszköz jobb megoldás lehet a mozgással, helyváltoztatással járó tevékenységek, így a munkáltatás ellenőrzésére is.

¹³ BOGOTYÁN 2020a: 27.

¹⁴ CZENCZER-SZTODOLA 2019: 55.

Az első eszköz, amely Magyarországon megjelent, a 3M gyártmányú, ONE-Piece GPS Offender Tracking System nevezetű eszköz volt. Kifejezetten arra tervezték, hogy a GPS-technológiát használva a terhelt holléte kültéren is meghatározható legyen. A GPS-egység teszi lehetővé az őrizetes folyamatos nyomon követését és konkrét helyzetének meghatározását. Az egységet az őrizetes bokájára kell szerelni, amelynek részei: a GPS-modul, mobil modem, SIM-kártya és egy RF-antenna. Ha az eszköz mozgásban van, az egység naplózza a GPS-pontot. Az őrizetesnek van egy integrációs és egy kizárási zónája, illetve egy ütemterve, amelyet be kell tartania, egyébként az eszköz riasztást jelez. Az őrizetes nem léphet a kizárási területekre, és az integrációs zónán belül kell tartózkodnia az ütemtervnek megfelelően. Az alapegységet az őrizetes kijárási tilalmi helyzetében telepítik, például az otthonában. Amikor az őrizetes a kijárási tilalmi helyre lép, akkor az egyrészes GPS és az alapegység érzékeli egymást, és ekkor az egyrészes egység nem keresi tovább a GPS-jelet, és kizárólag az RF alapján működik. Abban a pillanatban, amikor az alapegységben valamilyen rongálás történik, vagy ha a két egység nem érzékeli tovább egymást, az egyrészes egység ismét GPS-jelet kezd keresni. Integrált követési és térképezési funkciókkal rendelkező szoftvert használt, így a felügyelet alatt állók bármikor és bárhol nyomon követhetők voltak. A bemérhetési pontosság 3 méter, szabotázsvedelemmel ellátott. Acélhuzalt építettek be a szíjbelsőbe a könnyű rongálhatóság megakadályozása érdekében. A megfelelő kommunikáció biztosításához GPS-műhold alapon, illetve GSM mobilhálózat segítségével zajlott a kapcsolatfelvétel. Zónaelhagyás esetén sűrűbb jelzést ad le: az alap 1 perc helyett minden 15. másodpercben, így meggátolva az észrevétlenül maradó, nagyobb sebességgel való menekülést (autó, vonat). Az akkumulátor egyéb márkákhoz hasonlóan akár 36 órán át is működőképes volt, lehetőséget adva a nagyobb méretű zónakijelölésnek az utazás figyelembevételével.

A 2015. április 1-jétől bevezetett reintegrációs őrizet jogintézményének technikai segítői is tehát ezek az eszközök lettek. A büntetés-végrehajtási szervezet kezdetben 350 db ilyen távfelügyeleti eszközt szerzett be a reintegrációs őrizet végrehajtásához (valamint 100 db kétrészes eszközt a munkáltatás elektronikus távfelügyeletéhez).¹⁵ Mivel a reintegrációs őrizetesek száma nőtt, és az eszközökkel kapcsolatos tapasztalatok folyamatosan bővültek, a kétrészes eszközök is bekerültek a rendszerbe a reintegrációs őrizet végrehajtására. Az eszköz szintén egy GPS-követőegység, kis méretű, könnyen hordozható, ami a terhelt helyzetének megfigyelésére használható, GPS-alapú nyomkövetéssel. Miközben a terhelt mozgásban van, a követő egység folyamatosan gyűjti a helyzeti adatokat, ezt követi az adatfeldolgozás és a mentés, majd az ellenőrző központnak továbbítja, így jelezve a helyzetét és a szabályszegést.

A rendszer fejlesztése során a technikai eszközök is változtak, korszerűsödtek. Az elektronikus távfelügyeleti eszköz ma már teljességgel GPS alapon működik, nincs szükség az elítélt lakásában a korábban a házi őrizetnél alkalmazott készülék felszerelésére. A lakás alkalmasságának kritériuma a folyamatos 220 V-os áramellátás, valamint a telefonos térerő. Az elítélt eszközzel való felszerelését, illetve a két feltétel meglétének vizsgálatát a büntetés-végrehajtási intézetben az erre kiképzett személyi állományi tag is

¹⁵ KONDÁS-KOVÁCS-BEREK 2019: 61.

el tudja végezni. Az eszközök elítélrtre való felhelyezése, konfigurálása, alkalmazása problémamentesen zajlik.¹⁶

A 2024. október 25-i¹⁷ nyilvántartás alapján a reintegrációs őrizet végrehajtására összesen 543 elektronikus távfelügyeleti eszköz áll rendelkezésre, ezek közül 98 eszköz hibás (javításra szorul vagy selejtezni fogják), a többi kiadható, működőképes. Típusa: Attenti One Piece Gen 4.

A nyomon követő rendszer szoftverét a bemutatott eszközök monitorozó folyamataira tervezték. Célja a nyomkövetés, kommunikációs és térképezési lehetőségek, amelyek lehetővé teszik a rendszerkezelők számára az eszközök hatékony követését. Minden ellenőrzött személyhez egy nyomkövető egységet társít, amely valós időben, állandóan követi a helyzetét. Az eszköz elmenti és feldolgozza a nyomkövetés adatait, ezeket továbbadja az ellenőrző központnak. A szoftver az eszköz alapján beazonosítja az elítéltet. A bv. bíró meghatározza a zónákat (a térképen pontosan be van jelölve, hogy hol mozoghat az eszköz), ha ezen kívül érzékeli az eszközt a rendszer, akkor zónasértést jelez.¹⁸

Ha bármilyen szabálysértést észlel a rendszer, azt azonnal jelzi a központban, ilyenkor a jogszabályban előírt intézkedéseket végre kell hajtani. A távfelügyeleti eszköz nem rendeltetésszerű működésére és a meghatározott magatartási szabályok megszegésére vonatkozó jelzések azonnali kivizsgálása a területileg illetékes személyi állományi tag kötelezettsége. A technikai rendszert kezelő folyamatosan figyeli a beérkező jelzéseket, amennyiben rendellenességet tapasztal, arra haladéktalanul intézkedik. Zónasértés esetén, amennyiben annak időtartama hosszabb 1 percnél, a technikai rendszer kezelője értesíti a munkáltatásbiztonsági felelőst, illetve reintegrációs őrizetes esetében fel kell hívni telefonon az elítéltet. A távfelügyeleti rendszerben történt meghibásodásokat – rendszerleállás, programhiba stb. – jelenteni kell a középírányító szerv (BVOP) felé is. A hibabejelentést telefonon, illetve e-mailben is meg kell tenni a rendszert üzemeltető felé. A távfelügyeleti rendszer központi meghibásodása esetén – egyéb felsőbb intézkedés kiadásáig – a hiba elhárításáig biztosítani kell a kapcsolattartást a munkáltatásbiztonsági felelős személlyel, illetve a reintegrációs őrizetessel.

Hiba érzékelése vagy nem megfelelő működés esetén tehát a rendszer jelez. Ezek a jelzések a következők lehetnek: zóna megsértése, eszköz megrongálódása, nyomkövető egység nem fogadta a bejelentkezési hívást. A zóna megsértése esetén a terhelt kilépett a számára előírt mozgástérből, vagyis ott van, ahol nem tartózkodhatna.

Az eszköz megrongálódásának számít, ha az egyrészes egység sziját kinyitották, megrongálták vagy elvágta. Ha az egyrészes eszköz legalább 5 perce nem kapott GPS-jel, vagy 10 egymást követő percben mozgásban volt GPS-jel nélkül, az elítélt azonnal értesítést kap (eszköze rezgő riasztást ad számára), és a szabad ég alá kell mennie, hogy újra legyen GPS-jele. Alapértelmezetten az elítéltnek 10 perc türelmi ideje van az utasítás végrehajtására, mielőtt az állapot riasztásnak minősül. Ha a nyomon követő egység nem fogadta a bejelentkezési hívást, akkor a rendszer 30 perc türelmi időt biztosít, mielőtt a nem fogadott hívást kihágásnak minősítené. Amennyiben az eszközbe helyezett

¹⁶ BOGOTYÁN 2020a: 27.

¹⁷ BVOP-adatszolgáltatás, 2024. október 25.

¹⁸ KONDÁS–KOVÁCS–BEREK 2019: 61.

SIM-kártyát hívva nincs tárcsahang, illetve a hívást átirányítja hangpostára, vagy üzenet értesít arról, hogy a szám nem elérhető, akkor a nyomon követő olyan területen tartózkodik, ahol nem megfelelő a térerő.

A rendszer sok más esetben jelez, amely nem minősül problémának, ilyen például a nyomon követő áramellátáshoz csatlakoztatása, leválasztása, vagy ha nincs kommunikáció a nyomon követő és a szerver között, illetve a kapcsolat helyreállítását is jelzi.

A fenti események a rendszerben színkóddal (kék, fekete, vörös, szürke) vannak ellátva a jelzés minősítésétől függően, illetve az eszköz aktuális állapotát színes LED-ek jelzik (zöld, sárga).

Egy Magyarország területén lévő nyomkövető eszköz körülbelül 15 műholdat lát egyidejűleg. Ez elegendő a megfelelő lefedettséghez bárhol az ország területén. A szoftverbe integrált térképen megjelenő apró pontok, amelyek az eszközt viselő mozgását mutatják, zónahatár-túllépés esetén azonnali intézkedési lehetőséget biztosítanak, és tulajdonképpen csak minimális helyismeretet igényelnek a monitorozó részéről (társszerv értesítése, töltőcsere). Könnyedséget jelent továbbá a zóna határainak megtartása – ez egyébként egy eszközbe beépített funkció –, ami a viselő számára is azonnali jelzéseket ad (zónán kívüli tartózkodás, akkumulátor merülése stb.). A fizikai kialakítást illetően az eszköz elég masszív, így szinte bármilyen munkavégzés végrehajtható a viselése során, továbbá a készülék vízálló és a port, szennyeződést is kiválóan bírja. Hőmérséklet-tűrőhatárára nincsenek pontos vonatkozó adatok, de alapvetően olyan hőmérsékletű helyeken, ahol az emberi szervezet meghatározott ideig életképes, ott az eszköz is működésképes (például szauna, pékség stb.).

Az eszköz alkalmazása a gyakorlatban

Amennyiben a reintegrációs őrizetet önként vállaló fogvatartott rendelkezik befogadó nyilatkozattal, nyilvántartási szempontból nincs akadálya a végrehajtásnak és a bv. bírósí engedélyezte, megkezdődik a folyamat technikai oldala.

A pártfogó felügyelő által készített környezettanulmánnyal egyidejűleg felméri a kijelölt ingatlanban a megfelelő térerő és a működést biztosító elektromos hálózat meglétét. A pártfogó továbbá megbizonyosodik a jogszabályban fennálló követelmények teljesíthetőségéről is, például hogy az adott ingatlanban élők élettelve a közüzemi tartozások és kötelezettségek teljesítésére utal, ne kívülálló feleken alapuló megoldások legyenek például az elektromos hálózat terén stb. A fizikai kivitelezés a bv. bírósí által kijelölt mozgástéren (zónatérkép) alapul. A kihelyezés kezdőnapján a bv. intézet informatikusa üzembe helyezi az eszközt és beprogramozza az ingatlan elhagyására engedélyezett zónát. Zóna alatt értendő az a terület, amelyen belül a magatartási szabályok megszegése nélkül a meghatározott időszakban a személy szabadon mozoghat. A kihelyezés napján a távfelügyeleti eszközt felhelyezik a fogvatartott alsó végtagjára, letétjeit és iratait megkapja, majd ezt követően elhagyhatja a bv. intézetet. A testi elhelyezés szempontjait figyelembe véve leglogikusabb pontként a bokatáji rész nevezhető meg, ugyanis könnyebben látható az eszköz,

amely akár információt is szolgáltathat a környező személyeknek, és kevésbé keverhető össze a mai „karkötő stílusú” okoseszközökkel.¹⁹

A szabadult elítéltnak a felhelyezést követően a bv. intézettel, pártfogóval a megfigyelésre szolgáló eszközön túlmenően folyamatosan kapcsolatban kell maradnia, telefonos megkeresésre rendelkezésre kell állnia. Ez rendkívül fontos eleme a szabályozásnak, mert bármikor bekövetkezhet rendkívüli esemény az intézeten kívül, akár az őrizet alatt álló önhibáján kívül is. Megszámlálhatatlan külső hatás érheti a tágabb zónában mozgó elítéltet, valamint technikai problémák is adódhatnak a felügyelet során. Természetesen a kihelyezést követően előfordulhat olyan helyzet, hogy szükségessé válik a mozgástér változtatása, akár ideiglenes okból (például az elítéltnak ballagásra kell mennie a zónán kívül), vagy akár véglegesen (például egészségügyi ellátás érdekében). Ez abban az esetben merül fel, ha tartós betegség következtében változtatni kell a zónán, mert az adott egészségügyi intézmény zónán kívül esik. Ilyenkor az adminisztrációs procedúrán túl az adott zónák megváltoztatására is lehetőség van. Az eszközök elosztását, beszerzését és pótlását a BvOP Informatikai Főosztálya látja el, valamint ők biztosítják az összeköttetést az ORFK-val. A közvetlen monitorozást elsősorban a végrehajtó intézetek ügyeletén végzik, ami segíti az azonnali beavatkozást szükség esetén. A nem rendeltetésszerű használatból és a magatartási szabályok megszegéséből eredő jelzéseket az ügyelet haladéktalanul értékeli. Ez azért is jó megoldás, mert a reintegrációs őrizet jogviszonyban lévők már alapvetően intézeten kívül vannak mindennemű statikus biztonsági elemeket nélkülözve. Zónaelhagyás esetén a társszervek értesítése így mihamarabb megtörténik.²⁰

A távfelügyeleti eszközt a kezdő nap előtt készíti elő az informatikus a bv. bíró által meghatározott zónatérkép szerint. Az intézetek biztonsági tisztjei vagy biztonsági főfelügyelői – a kapott képzés alapján – felhelyezik az eszközt az elítéltre. A megtett intézkedések (végtagra felhelyezés, végtagról eltávolítás, eszközsabotázs, kijelölt terület elhagyása) elektronikus szolgálati naplóban való rögzítése jelentésköteles tevékenységnek minősül a BvOP Főügyelet irányába, ami szintén igaz rongálás és sérülés esetén is. Materiális technikai eszköz lévén, nem elhanyagolható a sérülés és javítás kérdésköre sem, ezáltal az eszköz sérülése esetén az elítélt önhibáját is vizsgálja a bv. Ehhez viszont elengedhetetlen az informatikus részéről a megfelelő szaktudás és a hiba okának megállapítása. A korábban említett szigorú szabályozás a kiválasztás esetében ezt is segítheti, ugyanis azokkal csökkenthető a szándékos, nem rendeltetésszerű használat vagy súlyosabb cselekményként a reintegrációs őrizet hatálya alóli kibúvás.²¹

A BV GEI informatikai, hír- és biztonságtechnikai igazgatóhelyettese (a továbbiakban: BV GEI informatikai igazgatóhelyettes) a Nemzeti Távközlési Gerinchálózaton biztosítja a BvOP Informatikai Főosztály és az ORFK között a biztonságos informatikai összeköttetést, amelyen elérhető az elektronikus távfelügyeleti rendszer központi szoftvere. A távfelügyeleti eszköz bv. intézetek közötti elosztását a BV GEI informatikai igazgatóhelyettes koordinálja, törekedve a rendelkezésre álló távfelügyeleti eszközök mennyiségétől függően a felhasználással arányos bv. intézetek közötti elosztásra, továbbá a javítási

¹⁹ KONDÁS-KOVÁCS-BEREK 2019: 61.

²⁰ CZENCZER-SZTODOLA 2020: 23.

²¹ BOGOTYÁN 2020b: 109.

tartalék biztosítására. A távfelügyeleti eszköz meghibásodását a bv. intézet jelenti az igazgatóhelyettes, valamint a BvOP főügyeletese részére, majd a meghibásodott eszközök javíttatását az Informatikai Főosztály koordinálja.

A reintegrációs őrizet elrendelését követően a bv. bíró határozatában meghatározott kezdőnap előtt a bv. intézet informatikai szakterületének kijelölt, az ehhez szükséges elméleti és gyakorlati ismeretekkel rendelkező tagja előkészíti a távfelügyeleti eszközt a használatbavételre, beállítja az elektronikus távfelügyeleti rendszerben a bv. bíró által meghatározott magatartási szabályokat, valamint – a magatartási szabályokat előíró bv. bírói határozat változása esetén – elvégzi a szükséges módosításokat. A távfelügyeleti eszközt minden esetben feltöltött állapotban helyezik fel az elítéltre, azt – és a későbbi eltávolítást – kizárólag az elítélttel azonos nemű, a bv. intézet személyi állományának kijelölt, oktatásban részesült tagja végezi el. A reintegrációs őrizet megszűnése esetén, amennyiben az elítélt jelentkezik a bv. intézetben, a távfelügyeleti eszközt szintén hasonló feltételekkel egy kijelölt személy eltávolítja az elítéltről, és elvégzi a távfelügyeleti rendszerben az ezzel kapcsolatos feladatokat. Amennyiben az elítélt nem jelentkezik, vagy egészségi állapotára tekintettel nem képes megjelenni a bv. intézetben – mint korábban részleteztem –, a megszüntetéssel kapcsolatos feladatokat a bv. pártfogó felügyelővel együttműködve kell végrehajtani.

Egyebekben a bv. intézetek részére rendelkezésre bocsátott, de még használatba nem vett távfelügyeleti eszközök karbantartását rendszeresen el kell végeznie az intézetnek, a haladéktalan beüzemelés biztosítása érdekében minden bv. intézet saját hatáskörben szabályozza azt a készenléti kontingenst, amit feltöltött állapotban tart. Az ezenfelüli eszközök tárolását, töltését a gyártói ajánlásoknak megfelelően hajtják végre.

A technikai rendszer kiterjesztése, kihívások, megoldások

A távfelügyeleti eszközök alkalmazása mára már beépült az intézet napi munkafolyamataiba. A hazai büntetés-végrehajtás folyamatosan monitorozza, hogy milyen jogintézményekre és biztonsági aspektusú helyzetekre lehetne még kiterjeszteni a távfelügyeleti eszközök alkalmazását. Azonban a „kétségtelenül új lehetőségek egész sorát megnyitó GPS-technológia EM (electronic monitoring) alkalmazása során szükséges felhívni a figyelmet néhány, a használatot befolyásoló technikai problémára. Először is a GPS használatával kapcsolatban általánosan mérlegelni szükséges a GPS előnyeit és hátrányait. A GPS előnyeként említendő a korábbiaknál szélesebb körű alkalmazási lehetőségek, működése bizonyos feltételek figyelembevétele mellett nem helyhez kötött, az elvárásoknak megfelelő pontosság, napszaktól független működés, valamint hogy a földfelszín feletti magasságtól és a mozgási sebességtől (bizonyos sebességhatárig) független. A GPS hátrányaként sorolható fel, hogy alkalmazhatósága épületen belül korlátozott, az épületekről visszaverődő jelek zavart okozhatnak a pontos helyzetmeghatározásban, ritkán előforduló erős napkitörések alatt működési zavarok léphetnek fel, folyamatos online kapcsolatban a rendszerben kapacitás- és költségproblémák jelentkeznek, illetve az egyszerű

perecekhez viszonyítottan jelentősebb energiafelhasználásuk folytán ma még alkalmazás-technikai problémaként is jelentkezik az eszközök utántöltése.”²²

A technológia fejlődésének köszönhetően napjainkban a széles sávú internet, GPS-adatok és GSM-adatok elérhetősége olyan szinten biztosított Magyarország területén, hogy a felügyeleti folyamat végén szereplő tárgyasult dolgok nagymértékben módosíthatók. Ez alatt értendő mindenfajta egyéb megfigyelési eszköz, mint például drónok, kép és hang rögzítésére alkalmas eszközök, más kialakítású, helymeghatározási adatokat szolgáltató készülékek. Leginkább kiemelendők ezek közül a rohamosan fejlődő kamerarendszerek, amelyek mostanra vezeték nélküli interneteléréssel is rendelkeznek. Jelenleg is részletes jogi szabályozás alatt álló megfigyelési módszerről beszélünk, így akár elképzelhető ennek a jövőbeli reintegrációs őrizetben szerepet kapó, távfelügyeleti eszközként való használata.²³ A reintegrációs őrizet alkalmazására használt technikai eszköz felhasználásának sokszínűsége arra enged következtetni, hogy az ezzel végrehajtott lehetőségek tárháza nincs még kimerítve. A tapasztalatból eredő sikeres felhasználás és megfelelő jogi szabályozás mutatja, hogy további lehetőségekre is van mód a szervezeten belüli felhasználás terén.

Felhasznált irodalom

- ÁROP 1.1.19-2012-2012-0007 – Hatásvizsgálatok és stratégiák elkészítése a Belügyminisztériumban – Előzetes hatásvizsgálat a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény tervezetéhez (2013). Készítette: Dr. Bogotyán Róbert bv. ezredes
- BOGOTYÁN Róbert (2015): A zsúfoltság csökkentésének útjai a börtönépítésen túl. *Börtönügyi Szemle*, 34(1), 26–41.
- BOGOTYÁN Róbert (2020a): Biztonságos fogvatartás – a büntetés-végrehajtási szervek biztonsági elemeinek fejlesztése. *Börtönügyi Szemle*, 39(1), 25–41.
- BOGOTYÁN Róbert (2020b): Szabadlábban a börtönben, avagy a Reintegrációs Őrizet a gyakorlatban. In BARÁTH Noémi Emőke – PATÓ Viktória Lilla (szerk.): *A haza szolgálatában: Konferenciakötet 2019*. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ), 110–117.
- CZENCZER Orsolya – SZTODOLA Tibor (2019): *A büntetés-végrehajtási és reintegrációs munka jogi és biztonsági vonatkozásai*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó.
- CZENCZER Orsolya – SZTODOLA Tibor (2020): *A biztonsági tisztai munka jogi és szakmai vonatkozásai*. Budapest: NKE Szolgáltató Nonprofit Kft.
- KONDÁS Katalin – KOVÁCS Tibor – BEREK Lajos (2019): Elektronikus távfelügyelet a börtönökben. *Bánki Közlemények*, 2(2), 57–62.
- SZABÓ Ferenc (2011): Az elektronikus monitoring (EM) rendszeti alkalmazási lehetőségeiről. *Börtönügyi Szemle*, 30(1), 20–36.

²² SZABÓ 2011: 27.

²³ KONDÁS–KOVÁCS–BEREK 2019: 62.